

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่
อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

The Role of Monks in Community Development in Monastic Schools
in Mae Chai District, Phayao Province

พระครูอดุลขันติพลากร (ณัฐพล คำปา)*

Phrakhrudulkhantipalakon (Natthaphon Khampa)

คณะวิทยาการจัดการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*

Faculty of Management Science, Pacific Institute of Management Science*

บทคัดย่อ

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา และเพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยประชาชนจำนวน 379 คน ที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane (1973) ในการเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเที่ยง (Reliability) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบ t-test, One-Way ANOVA และการทดสอบรายคู่ด้วยวิธี Scheffe

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการศึกษา โดยค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.70) โดยด้านสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงถึงบทบาทในการส่งเสริมความสามัคคี การบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะ และการอบรมเยาวชน รองลงมาคือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการศึกษา ตามลำดับ

การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า อายุ ประสบการณ์ และรายได้ มีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ในบางด้านอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่เพศและระดับการศึกษาไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า พระสงฆ์เป็นผู้นำทางศาสนาและสังคมที่มีบทบาทหลากหลาย โดยเฉพาะด้านสังคมและวัฒนธรรมที่โดดเด่น ซึ่งมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ควรคำนึงถึงการส่งเสริมประสบการณ์ การพัฒนาความรู้เฉพาะด้าน และการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อให้สามารถทำงานร่วมกับชุมชน

คำสำคัญ: พระสงฆ์ การพัฒนาชุมชน โรงเรียนพระปริยัติธรรม อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

Abstract

This study aimed to examine the role of monks in community development of Pariyatitham Schools in Mae Chai District, Phayao Province, and to compare their roles according to personal factors, including gender, age, educational level, occupation, and income. The sample consisted of 379 residents living in Sri Thoi Subdistrict, selected using Taro Yamane's formula (1973). Data were collected through a validated questionnaire and analyzed using descriptive statistics frequency, percentage mean standard deviation and inferential statistics such as t-test One-Way ANOVA and Scheffe's post hoc test.

The results revealed that monks played a significant role in community development across five dimensions: social, environmental, cultural, economic, and educational. The overall mean was high ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.70), with the social dimension highest, reflecting their contributions to promoting unity, public service, and youth training, followed by environmental, cultural, economic, and educational aspects. Comparisons based on personal factors showed that age, experience, and income significantly influenced certain aspects of their roles, while gender and educational level did not. The study highlights monks as multifaceted leaders in religious and social spheres, especially in social and cultural dimensions, and suggests that developing their roles should focus on enhancing experience, specialized knowledge, and resource support for sustainable community engagement.

Keywords: monks, community development, Pariyatitham Schools, Mae Chai District, Phayao Province

บทนำ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนาที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมควบคู่กับวิชาสามัญ อันเป็นกลไกสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนาและพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ให้มีความรู้ทั้งด้านธรรมะและด้านวิชาการ ส่งผลให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมและทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตใจของสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562) การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 แผนกหลัก ได้แก่ แผนกธรรม-บาลี ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาพระธรรมวินัยและภาษาบาลีตามหลักสูตรของคณะสงฆ์ และแผนกสามัญศึกษา ซึ่งจัดการเรียนการสอนวิชาสามัญตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรได้รับการศึกษาอย่างรอบด้าน และสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมร่วมสมัยได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) นอกจากบทบาทด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางศาสนาแล้ว โรงเรียนพระปริยัติธรรมยังเป็นแหล่งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยให้แก่ผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของพระพุทธศาสนาในการพัฒนามนุษย์อย่างสมบูรณ์ทั้งด้านสติปัญญา จิตใจ และพฤติกรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559) การศึกษาพระปริยัติธรรมในรูปแบบโรงเรียนจึงถือเป็นการบูรณาการระหว่างการศึกษาด้านโลกและการศึกษาทางธรรมอย่างเป็นระบบ ในบริบทของสังคมไทยที่กำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทาง

เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่เพียงผู้นำทางศาสนาเท่านั้น หากแต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในหลายมิติ โรงเรียนพระปริยัติธรรมจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การศึกษา และสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความสงบสุขของสังคมโดยรวม

พระสงฆ์ที่เรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมจะมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนที่ตนเองอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ โดยการนำหลักธรรมที่ได้เรียนรู้มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรอบ การพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่นั้นสามารถเห็นได้จากหลายมุมมองและผลกระทบในหลายด้าน ได้แก่ 1) ด้านสังคม พระสงฆ์เป็นผู้นำในการสร้างความสามัคคีและความสงบในชุมชน ช่วยสร้างความเข้าใจ และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชนอย่างมีสติและความเมตตา 2) ด้านเศรษฐกิจ พระสงฆ์สามารถช่วยสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยการส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การปลูกพืชสมุนไพร การสนับสนุนการสร้างอาชีพให้กับชุมชน 3) ด้านวัฒนธรรม พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการจัดกิจกรรมที่สะท้อนถึงความเป็นมาของชาติและท้องถิ่น รวมถึงการอนุรักษ์ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม (พระครูกิตติวราณวัตร และคณะ, 2561) 4) ด้านการศึกษา พระสงฆ์มีบทบาท ในการส่งเสริมการศึกษา โดยการเปิดโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาและวิชาชีพต่าง ๆ ที่มีความสำคัญในการพัฒนาทักษะและศักยภาพของบุคคล และ 5) ด้านสิ่งแวดล้อม พระสงฆ์ในบางพื้นที่ยังมีบทบาทในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การปลูกต้นไม้ การส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการให้ความรู้ในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน (ณัฐนนท์ จิริกิจนิมิตร, 2565)

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจึงไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติธรรม แต่ยังมีความสำคัญในด้านต่าง ๆ ที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนที่ตนอยู่ รวมทั้งการสร้างสังคมที่มีความสมดุลในทุกด้าน (พระมหาพงศ์ทราทิพย์ ก้องเสียง และคณะ, 2563) อย่างไรก็ตาม ในบางพื้นที่อาจพบว่าไม่มีการประสานงานที่ดีระหว่างชุมชนและองค์กรศาสนา ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนได้ นอกจากนี้ยังพบว่าความเข้าใจบทบาทของพระสงฆ์ในชุมชนมีความหลากหลาย บางกลุ่มเห็นว่าพระสงฆ์ควรมุ่งเน้นเพียงการเผยแผ่ศาสนา ขณะที่บางกลุ่มไม่เห็นด้วยกับการที่พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทด้านเศรษฐกิจหรือการศึกษา อีกทั้งยังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและงบประมาณ รวมถึงขาดทักษะในการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการเศรษฐกิจและการวางแผนสังคม ซึ่งอาจจำกัดความสามารถในการดำเนินงานพัฒนาได้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่รวดเร็วอาจทำให้พระสงฆ์ไม่สามารถปรับตัวตามสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ทัน เช่น การเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการศึกษาหรือการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ต่าง ๆ (จิระศักดิ์ สิ้นสูงสุด, 2561) การแก้ไขปัญหาเหล่านี้จะต้องมีการศึกษาและวิเคราะห์อย่างละเอียด เพื่อให้สามารถพัฒนาความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน และหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาชุมชนในทุกด้าน

ผู้วิจัยในฐานะเป็นกรรมการโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ซึ่งตั้งอยู่ในตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โรงเรียนนี้เป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยมีภารกิจในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานควบคู่ไปกับการศึกษาพระปริยัติธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจของเยาวชนในชุมชน

นอกจากนี้ วัดโพธารามยังเป็นศูนย์กลางการศึกษาพุทธศาสนาในชุมชนบ้านแม่ใจทางบ้าน โดยเป็นที่ตั้งของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกนักธรรมบาลีและแผนกสามัญศึกษา ม.1-6 รวมถึงศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.) และห้องสมุดประชาชนประจำอำเภอแม่ใจ จึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาด้านดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการศึกษา บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา
- 2 เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

สมมติฐานการวิจัย

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา มีความแตกต่างกันตามลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

รูปแบบการวิจัยการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา มีดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โดยจำกัดขอบเขตตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอแม่ใจ

ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จำนวน 7,169 คน (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพะเยา,2568)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จำนวน 7,169 คน กำหนดความน่าเชื่อถือไว้ 95% โดยใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างอ้างอิงตามสูตรของ Taro Yamane (1973) จำนวน 379 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น

สถานภาพผู้ตอบ แบบสอบถาม

1. เพศ
2. อายุ
3. ระดับการศึกษา
4. อาชีพ
5. รายได้ต่อเดือน

ตัวแปรตาม

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนา ชุมชน

- 1) ด้านสังคม
- 2) ด้านเศรษฐกิจ
- 3) ด้านวัฒนธรรม
- 4) ด้านการศึกษา
- 5) ด้านสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จำนวน 7,169 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จำนวน 7,169 คน คน กำหนดความน่าเชื่อถือไว้ 95% โดยใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างอ้างอิงตามสูตรของ Taro Yamane (1973) คือ 378.93 คน จึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้เท่ากับจำนวน 379 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบปลายปิด จำนวน 1 ชุด ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในเขตพื้นที่ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) โดยแบบสอบถามแบ่งคำถามเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสังคม 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านวัฒนธรรม 4) ด้านการศึกษา และ 5) ด้านสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยตนเอง
2. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ทุกฉบับ
3. จำแนกแบบสอบถามโดยการคัดแยกฉบับตามสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามแล้ว นำคะแนนที่ได้จัดพิมพ์ลงเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบจำนวนและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม
2. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์
3. การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยจากแบบสอบถามตามเกณฑ์ของ กัลยา วาณิชย์บัญชา (2550) ดังนี้

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูล สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)
- 2) การวิเคราะห์บทบาทของบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
- 3) ทดสอบสมมติฐานเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จำแนกตามเพศ โดยใช้ การทดสอบค่าที (t-test) และจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน โดยใช้การทดสอบค่าเอฟ (F-test) จากวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทาง เดียว (One Way Analysis of Variances)

ผลการวิจัย

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 379 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อยู่ในช่วงอายุ 41–50 ปี ซึ่งเป็นวัยทำงาน ตอนปลายถึงวัยกลางคน สะท้อนถึงกลุ่มประชาชนที่มีประสบการณ์ชีวิตและการทำงานในชุมชนค่อนข้างมาก ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ โดยมีรายได้ 10,000–15,000 บาทเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด แสดงถึงสถานะทางเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่ที่ยังอยู่ในระดับรายได้ปานกลางและรายได้ต่ำเป็นส่วนใหญ่ ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจบการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและประถมศึกษาเป็นหลัก สะท้อนถึงโครงสร้างทางการศึกษาของชุมชน ขณะที่ด้านอาชีพพบว่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรและรับจ้างทั่วไป

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 379 คน พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านการศึกษา และด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.649$, S.D. = 0.695) แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนในหลายมิติและได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างดี เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.811$, S.D. = 0.707) จัดเป็นอันดับที่ 1 สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมความสามัคคี การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การเป็นผู้นำทางจิตใจ รวมทั้งการอบรมเยาวชน ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ต่อมาเป็น ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.673$, S.D. = 0.760) อยู่ในอันดับที่ 2 แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์มีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น การปลูกป่า การรณรงค์รักษาความสะอาด และการดูแลวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียว และแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ด้านวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.641$, S.D. = 0.739) และอยู่ในอันดับที่ 3 ซึ่งบ่งชี้ว่าพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการสืบสานขนบธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่นล้านนา การฟื้นฟูภูมิปัญญา และการปลูกฝังจิตสำนึกด้านวัฒนธรรมให้กับเยาวชน ด้านนี้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.584$, S.D. = 0.638) จัดเป็นอันดับที่ 4 ซึ่งหมายความว่าพระสงฆ์มีบทบาทสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนในระดับหนึ่ง ผ่านการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง การสนับสนุนกลุ่มอาชีพ และการช่วยเหลือผู้ยากไร้ แม้การประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐด้านเศรษฐกิจจะยังอยู่ในระดับปานกลาง แต่พระสงฆ์ยังคงมีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างต่อเนื่อง สุดท้ายคือ ด้านการศึกษา ซึ่งแม้จะได้ค่าเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ($\bar{X} = 3.539$, S.D. = 0.631) แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก อันดับที่ 5 แสดงว่าพระสงฆ์ยังคงมีบทบาทด้านการอบรมธรรมศึกษา การจัดสอนศีลธรรม และการส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน เพียงแต่กิจกรรมบางประเภท เช่น การจัดค่ายคุณธรรม หรือคำแนะนำด้านการศึกษาต่อ อาจมีข้อจำกัดมากกว่าด้านอื่น จากผลการวิเคราะห์โดยรวมสามารถสรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำทางศาสนาและสังคมที่มีบทบาทหลากหลายครอบคลุมทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การศึกษา และเศรษฐกิจ โดยเฉพาะบทบาททางสังคมและวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นพิเศษ ส่งผลให้พระสงฆ์เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา และเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยหล่อหลอมความเข้มแข็งของชุมชนในทุกมิติ

การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในพื้นที่ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

สรุปผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ และรายได้ต่อเดือน ของประชาชน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลบางประการมีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่บางปัจจัยไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ โดยสามารถสรุปผลแบบบรรยายได้ดังนี้ 1. เพศผลการวิเคราะห์พบว่า ไม่พบความแตกต่างของบทบาทในการพัฒนาชุมชนระหว่างพระสงฆ์ที่มีเพศต่างกัน ทั้งในภาพรวมและรายด้าน

แสดงให้เห็นว่าบทบาทของพระสงฆ์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพศ แต่ขึ้นอยู่กับหน้าที่ทางสงฆ์และการปฏิบัติกิจของสงฆ์เป็นหลัก 2. อายุ การเปรียบเทียบตามช่วงอายุ พบว่า มีบางช่วงอายุที่มีบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในบางด้าน เช่น ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม หรือด้านวัฒนธรรม โดยพระสงฆ์ที่มีอายุน้อยกว่ามักมีบทบาทสูงกว่า เนื่องจากประสบการณ์ ความน่าเชื่อถือ และความคุ้นเคยกับชุมชนที่มากกว่า 3. ระดับการศึกษา ผลการวิเคราะห์พบว่า ระดับการศึกษาไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในหลายด้าน อย่างไรก็ตาม ในบางด้าน เช่น ด้านการศึกษา พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าอาจมีบทบาทมากกว่า เนื่องจากมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการถ่ายทอดข้อมูลให้ชุมชนได้ดีกว่า 4. ประสบการณ์การจำพรรษา / ประสบการณ์ทำงานด้านชุมชน พบว่า ประสบการณ์มีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์อย่างชัดเจน พระสงฆ์ที่จำพรรษาหรือทำงานร่วมกับชุมชนมานานมักมีบทบาทโดดเด่นกว่าในทุกด้าน เช่น การสร้างความสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมชุมชน การอบรมพัฒนาคุณธรรม และการร่วมโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 5. รายได้ต่อเดือน ผลการเปรียบเทียบพบว่า รายได้ต่อเดือนมีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์บางด้านอย่างมีนัยสำคัญ เช่น ด้านการศึกษาและด้านสิ่งแวดล้อม โดยพระสงฆ์ที่มีรายได้สูงกว่าอาจมีศักยภาพในการสนับสนุนกิจกรรมชุมชนและโครงการต่าง ๆ ได้มากกว่า

ดังนั้นปัจจัยส่วนบุคคลบางประการ เช่น อายุ ประสบการณ์ และรายได้ จึงมีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ เพศและระดับการศึกษาไม่ส่งผลแตกต่างกันอย่างชัดเจน ผลวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ควรคำนึงถึงการส่งเสริมประสบการณ์ การสร้างความรู้เฉพาะด้าน และการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อเพิ่มความสามารถในการทำงานร่วมกับชุมชนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$) สะท้อนให้เห็นว่าพระสงฆ์เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชน ทั้งในมิติด้านสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการศึกษา การที่ผลการวิจัยออกมาในระดับสูงเช่นนี้ สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ภาคเหนือซึ่งวัดและพระสงฆ์ยังคงเป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของประชาชนมาอย่างยาวนาน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.81$) แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์เป็นผู้นำสำคัญด้านการเสริมสร้างความสามัคคี การทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ การเป็นที่พึ่งทางใจและทางธรรม ตลอดจนการอบรมเยาวชนให้มีคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงพื้นที่ของ พระครูอนุกุลปริยัติการและคณะ (2568) ที่พบว่าพระสงฆ์มีบทบาทโดดเด่นด้านสังคม เช่น การสร้างความปรองดอง และการดูแลทุกข์สุขของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

ด้าน สิ่งแวดล้อม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับที่ 2 ($\bar{X} = 3.67$) สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนในชุมชน โดยบทบาทดังกล่าวครอบคลุมทั้งการปลูกป่า การรณรงค์ลดและคัดแยกขยะ ตลอดจนการดูแลบริเวณวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับเยาวชนและคนทั่วไป ซึ่งทำให้วัดกลายเป็นพื้นที่สีเขียวและต้นแบบของการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน บทบาทเชิงสิ่งแวดล้อมนี้สอดคล้องกับแนวคิด “วัดกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ที่ชี้ว่าพระสงฆ์สามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับประชาชน มีความน่าเชื่อถือ และมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานของพระสงฆ์จึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงด้านศาสนา แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการ

ส่งเสริมความยั่งยืนและการดูแลสุขภาพธรรมชาติระดับชุมชนอีกด้วย ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชาติ สิงห์ทอง, 2566 ที่ระบุว่าพระสงฆ์มีบทบาทเด่นชัดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนชนบท ทั้งการปลูกป่า ฟื้นฟูลำห้วย การจัดการพื้นที่วัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และการกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งยืนยันว่าบทบาทของพระสงฆ์ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

ด้าน วัฒนธรรม ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.64$) แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการสืบทอดและธำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยเฉพาะในบริบทของล้านนา ซึ่งพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้รักษาแบบแผนประเพณีดั้งเดิม การฟื้นฟูภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น พิธีสืบทอดประเพณีปอยหลวง ฮีตฮอยล้านนา ตลอดจนการเป็นศูนย์กลางด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชนผ่านกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมที่จัดขึ้นในวัดอย่างต่อเนื่อง บทบาทสำคัญดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าวัดไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจ แต่ยังเป็นพื้นที่เรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่ทำให้คนในชุมชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน มีโอกาสเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประเพณี และภูมิปัญญาชาวบ้าน อันเป็นกลไกสำคัญในการสืบสานอัตลักษณ์ของชุมชนให้คงอยู่ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานของ ธนภุต พุดพันธ์ พงศ์สวัสดิ์ และราชจันทร์, 2566 ซึ่งระบุว่าพระสงฆ์ในภูมิภาคอีสานและภาคเหนือมีบทบาทโดดเด่นในการอนุรักษ์และส่งต่อมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งในรูปแบบพิธีกรรม ประเพณีท้องถิ่น และวิถีชีวิตชุมชน โดยวัดมักเป็นศูนย์รวมกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น การอบรมเยาวชนด้านศิลปะพื้นบ้าน การจัดเทศกาลประเพณี และการดูแลรักษาศิลปกรรมในวัด ซึ่งช่วยสร้างความต่อเนื่องของวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.58$) แม้จะอยู่อันดับที่ 4 แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าแม้บทบาททางเศรษฐกิจของพระสงฆ์จะไม่ใช่งานหลัก แต่พระสงฆ์ยังมีบทบาทช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง เช่น การส่งเสริมอาชีพ การให้คำแนะนำด้านเศรษฐกิจพอเพียง และการตั้งกองทุนหรือกิจกรรมช่วยเหลือผู้ยากไร้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีการพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเอง ที่ให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพชีวิตผ่านความร่วมมือในชุมชนซึ่งสอดคล้องกับงานของสุชาติ ปรีชา, 2564 ที่พบว่าพระสงฆ์มีบทบาทในการสนับสนุนกลุ่มอาชีพชุมชนและส่งเสริมเศรษฐกิจครัวเรือน จึงสะท้อนว่าพระสงฆ์เป็นหนึ่งในผู้สนับสนุนความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับชุมชน

ด้านการศึกษา ซึ่งแม้จะมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ($\bar{X} = 3.54$) แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ยังคงปฏิบัติหน้าที่สำคัญในฐานะผู้สอนธรรมะ ผู้ให้คำปรึกษาด้านคุณธรรม และผู้จัดกิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้ทางศีลธรรมแก่เยาวชนในชุมชน อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์ที่ค่าเฉลี่ยด้านนี้ต่ำกว่าด้านอื่นเล็กน้อยสะท้อนถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างบางประการของงานด้านการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม เช่น ภาระงานจำนวนมากของพระสอนธรรมะ จำนวนบุคลากรที่ไม่เพียงพอรวมทั้งทรัพยากรด้านงบประมาณที่จำกัด ข้อค้นพบนี้ สอดคล้องกับงานของพระเมธีธรรมาจารย์, 2562 ที่ระบุว่าบทบาทด้านการศึกษาของพระสงฆ์แม้จะมีความสำคัญ แต่กลับเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณ การสนับสนุนจากภายนอก และจำนวนบุคลากรที่ไม่สอดคล้องกับภาระงานด้านการจัดการศึกษา ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอน รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรธรรมศึกษาเป็นไปอย่างจำกัดในบางสถานศึกษา นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของ ศุภกิตติ์ มูลสาร, 2563 ที่พบว่ากิจกรรมสำคัญทางการศึกษา เช่น ค่าคุณธรรม หรือกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมสำหรับเยาวชน แม้จะเป็นกิจกรรมที่พระสงฆ์ให้ความสำคัญ แต่มีลักษณะที่ต้องพึ่งพาความร่วมมือจากหลายฝ่าย เช่น โรงเรียน หน่วยงานท้องถิ่น ครูอาสาสมัคร และผู้ปกครอง ทำให้การจัดกิจกรรมมีความไม่สม่ำเสมอและไม่สามารถดำเนินได้

ต่อเนื่องทุกปี ดังนั้น ค่าเฉลี่ยด้านการศึกษาที่ต่ำกว่าด้านอื่น จึงไม่ใช่ข้อบ่งชี้ว่าพระสงฆ์ให้ความสำคัญน้อยกว่า แต่เป็นภาพสะท้อนเชิงโครงสร้างของข้อจำกัดทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ เวลา และทรัพยากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรมเอง อย่างไรก็ตาม ค่าเฉลี่ยที่ยังอยู่ในระดับมากแสดงชัดเจนว่าพระสงฆ์ยังคงมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่เยาวชน ซึ่งเป็นพื้นฐานความเข้มแข็งทางสังคมในระยะยาว

เมื่อพิจารณาโดยรวม ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยจำนวนมากที่ชี้ว่า พระสงฆ์เป็นผู้นำทางสังคมและวัฒนธรรม ที่สามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาสังคม การเสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม การสืบทอดวัฒนธรรม และการส่งเสริมคุณธรรมในหมู่เยาวชน ทั้งหมดนี้ทำให้พระสงฆ์เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยาอย่างเป็นรูปธรรม

ประชาชนเป็นผู้รับรู้และประเมินบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนมีผลต่อการรับรู้และประเมินบทบาทดังกล่าวอย่างชัดเจน งานวิจัยหลายชิ้นสะท้อนว่า อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของประชาชน เป็นตัวแปรที่มีผลต่อการมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของบทบาทพระสงฆ์ ดังนี้ 1.ด้านอายุ ประชาชนที่มีอายุมาก มักมีความเข้าใจและให้ความสำคัญต่อบทบาทของพระสงฆ์ในด้านสังคม วัฒนธรรม และศีลธรรมมากกว่ากลุ่มวัยรุ่นหรือเยาวชน เนื่องจากประชาชนอายุมากมีประสบการณ์ชีวิตและความคุ้นเคยกับกิจกรรมทางศาสนาและชุมชน จึงรับรู้บทบาทของพระสงฆ์ได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระมหาคมสันต์ ญาณเตโช (ใจตรง) ประสิทธิ์ กุลบุญญา และรัตนะ ปัญญาภา, 2567 ที่พบว่าประชาชนในอำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี มีความเข้าใจบทบาทของพระสงฆ์ในระดับมาก โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ใหญ่ 2.ระดับการศึกษาของประชาชนมีผลต่อการรับรู้บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการศึกษาและการอบรมความรู้ทางศีลธรรม ประชาชนที่มีการศึกษาสูง มักสามารถประเมินบทบาทของพระสงฆ์ในการถ่ายทอดความรู้และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างละเอียดและเข้าใจถึงประโยชน์ของกิจกรรมเหล่านั้น ขณะที่ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำ อาจมองเห็นบทบาทของพระสงฆ์ในเชิงสังคมและวัฒนธรรมเป็นหลัก 3. อาชีพและรายได้ของประชาชนส่งผลต่อมุมมองต่อบทบาทของพระสงฆ์เช่นกัน ประชาชนที่มีอาชีพมั่นคงและรายได้สูง มักเข้าร่วมกิจกรรมของพระสงฆ์มากขึ้น และมีการสนับสนุนโครงการชุมชนต่าง ๆ ทั้งด้านการศึกษา สิ่งแวดล้อม และสังคม ในขณะที่ประชาชนที่มีรายได้น้อย อาจมีความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรมหรือสนับสนุนโครงการจำกัด แต่ยังคงรับรู้บทบาททางศีลธรรมและวัฒนธรรมของพระสงฆ์ จากการวิจัยของพระครูสาคร ธรรมประสิทธิ์ (2564) และวิชณี คุปตะวาทีน & พินัย วิถีสวัสดิ์ (2565) พบว่า ความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ส่งผลให้เห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์แตกต่างกัน ทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม การศึกษา สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ

ดังนั้น การวางแผนและส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์จึงควรคำนึงถึงลักษณะของประชาชนในพื้นที่ เช่น การจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มอายุ ระดับการศึกษา และบริบททางสังคม เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงและรับประโยชน์จากบทบาทของพระสงฆ์ได้อย่างเท่าเทียมและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. พระสงฆ์ควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีบทบาทในกิจกรรมชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านสังคม วัฒนธรรม การศึกษา และสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและเยาวชน
2. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรชุมชนควรร่วมมือกับพระสงฆ์ในการวางแผนและดำเนินโครงการพัฒนาชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณอย่างเหมาะสม
3. การอบรมและพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ควรคำนึงถึงการเสริมสร้างความรู้ด้านการบริหารจัดการ การใช้เทคโนโลยี และการสื่อสารเพื่อชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกับประชาชน
4. วัดและโรงเรียนพระปริยัติธรรมควรเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างยั่งยืน ทั้งด้านศีลธรรม วัฒนธรรม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติมเพื่อเจาะลึกบทบาทของพระสงฆ์ในแต่ละด้านของการพัฒนาชุมชน เช่น การสร้างความสัมพันธ์กับเยาวชน การจัดกิจกรรมชุมชน และการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. การศึกษาในครั้งต่อไปควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังพื้นที่อื่น ๆ หรือเขตอำเภอใกล้เคียง เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ระหว่างชุมชนเมืองและชนบท
3. ควรสำรวจความคิดเห็นของประชาชนทุกกลุ่มวัยและหลากหลายอาชีพ เพื่อให้เห็นภาพรวมการรับรู้บทบาทของพระสงฆ์ในชุมชนได้ครบถ้วนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ธนภฤต พุฒพันธ์ พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์. (2566). บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา พระครูปริยัติวราภิรม เจ้าอาวาสวัดอุทกवारาม บ้านโนนทอง ตำบลสระนกแก้ว อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารวิชาการวิจัยและนวัตกรรมสังคมศาสตร์ปริทัศน์* ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม. 2566.
- พระครูสาคร ธรรมประสิทธิ์. (2564). พระสงฆ์กับบทบาทในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลท่าจีน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารพุทธมณฑล ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียน วัดอาวุธวิกสิตาราม* ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2564).
- พระมหาคมสันต์ ญาณเตโช (ใจตรง) ประสิทธิ์ กุลบุญญา และรัตนะ ปัญญาภา. (2567). บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนตามทัศนะของประชาชน ในอำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารพุทธศาสตร์ มจร อุบลราชธานี* ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2567).
- พระครูอนุกูลปริยัติการและคณะ. (2568). บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์* ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2568).
- พระเมธีธรรมาจารย์ (ประสาร จนทสโร). (2562). รูปแบบการจัดการศึกษาของพระสงฆ์เพื่อการพัฒนาสังคมไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารมหาจุฬานาครทรรณ*, 6(10), 4851-4866.

- วิชณี คุปตะวาทีน และพินัย วิถีสวัสดิ์. (2565). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนเขตพื้นที่วัดบางพลีใหญ่กลาง ตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน.
- สุชาติ ปรีชา. (2564). บทบาทของพระสงฆ์กับการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและกลุ่มอาชีพเพื่อความมั่นคงในระดับครัวเรือน. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 21(3), 145-158.
- ศุภกิตติ์ มูลสาร. (2563). รูปแบบการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. คลังปัญญา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- อภิชาติ สิงห์ทอง. (2566). บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนชนบท. วารสารวิจัยและวิชาการด้านศาสนาและวัฒนธรรม, 5(2)